

GET CREATIVE
WITH ART ONLINE

MODUL Nr: 4 av 8

ARBETE OCH INDUSTRI

- Bakgrundsinformation för lärare -

LEKTIONSMÅL och SYFTE

- Skapa förståelse kring hur arbete och industri har förändrats under åren.
- Resonera kring kvinnors situation på arbetsplatsen.
- Något om akrylmåleri när man gestaltar olika arbetsplatser.

FOKUS

Konst, Språk, Drama

ÅLDERSINTERVALL

9 – 11 år (anpassningsbar för yngre eller äldre elever)

FÖRMÅGOR

Analytiskt tänkande/ Kreativitet / Perception / Förståelse

Ur LGR 22:

"Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet."

"Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet."

Ur kursplan **Historia**:

Syfte

"Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar sitt historiemedvetande och sin historiska bildning. Det blir möjligt genom att eleverna i undervisningen får utveckla kunskaper om historiska förhållanden och historiska begrepp, får insikter i hur historia skapas genom tolkningar av källor samt utvecklar förståelse för hur historia kan brukas i olika sammanhang. På så sätt får eleverna förståelse för hur det förflutna har format nutiden och därmed präglar våra förväntningar på framtiden. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer."

Kunskapskrav åk 4 - 6

Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800:

- "Jordbrukets omvandling och den stora folkökningen samt översiktligt om den tidiga industrialiseringen i Sverige. Olika konsekvenser av detta för barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor."

Ur kursplan **Samhällskunskap**:

Kunskapskrav åk 4 - 6

" Samhällsresurser och fördelning - Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion."

TEMA:

ARBETE OCH INDUSTRI

Definition ARBETE OCH INDUSTRI

Området "arbete och industri" omfattar olika typer av yrken men också olika sorters arbetsplatser, som t ex allt från skolan och hemmet till fabriken eller kontoret.

I tidigt skede arbetade man med jordbruk, jakt och fiske för att producera mat, som ju var huvudskälet. (Detta kallas en "agrarekonomi"). När produktionen förbättrades och uppfinningarna utvecklades, flyttade man till staden och det blev på många ställen en så kallad storskalig industri.

Den industriella revolutionen markerar utvecklingsperioden under senare hälften av 1700-talet som till stor del förvandlade jordbrukssamhällen i Europa och Amerika till industrialiserade och urbana samhällen.

Fabriker föddes och textilindustrin växte fram. Ofta var dessa fabriker bullriga, mörka och farliga, med långa arbetstider och dåliga förhållanden. Massproduktionen tog fart när maskinell utrustning utvecklades och förfinades.

Idag innebär vårt digitala samhälle bättre verktyg för lyft, robotar som hanterar tekniska frågor och naturligtvis datorer. Behovet av "hälsa och säkerhet" på arbetsplatsen och av "balans mellan arbete och privatliv" gör sig gällande.

Varför är temat viktigt?

Arbete är viktigt för att samhällen ska överleva, växa och utvecklas. Men det kan också ge oss vår personliga och sociala identitet, vårt mentala välbefinnande och naturligtvis medel för att få en inkomst så att vi kan få tillgång till de varor och tjänster vi behöver. Vår levnadsstandard beror bl a på hur mycket pengar vi tjänar, medan sysselsättningen ofta bidrar till vår självbild och självkänsla. Vi konstaterar att länder med hög livskvalitet ofta är de som har utvecklat högteknologiska, effektiva industrier som ger resurser och välstånd till våra samhällen.

Numera har miljön i arbetslivet förändrats mycket. Vi fokuserar på det värde som industri och arbete kan producera samtidigt som vi håller ett öga på den arbetsmiljö vi skapar. Välbefinnande och hållbarhet är viktiga faktorer, både fysiskt och mentalt.

Hur påverkar det våra liv/ vår värld?

Några generationer tillbaka arbetade de flesta kvinnor mestadels hemma – för låg eller ingen lön – med hushållssysslor eller välgörenhetsarbete. Knappt någon kvinna ansågs kompetent att övervaka en fabrik för hundra år sedan - även om vissa kvinnor (och många barn) utnyttjades som arbetskraft i de tidiga fabrikerna under den industriella revolutionen eftersom deras små händer gjorde dem bättre lämpade att använda de första maskinerna för massproduktion. I dag ska män och kvinnor ha lika rättigheter på arbetsmarknaden enligt lag.

Ett låginkomstarbete eller arbetslöshet kan ge sämre livskvalitet och få förödande konsekvenser både för individ och samhälle. Att få en inkomst och ha ett jobb som vi tycker om och finner tillfredsställande kan ge ett meningsfullt fokus för våra liv.

Industriella processer kan också ge negativa miljöeffekter, vilka kan orsaka klimatförändringar, förlust av naturresurser, luft- och vattenföroreningar samt utrotning av arter. Dessa hotar den globala miljön samt den ekonomiska och sociala välfärden. COVID-pandemin har gjort oss ännu mer medvetna om behovet av att hitta en balans.

Visste du att...

- Termen "hållbart företagande" används för att beskriva det arbete företag gör som har en positiv inverkan på samhället, miljön eller ekonomin. Jämställdhet är en viktig del av hur företag arbetar med hållbara affärer.
- Den förväntade livslängden vid födseln i EU uppskattades till 81,3 år 2019. För 100 år sedan var livslängden 45 år. Både hälsofrämjande åtgärder, medicinska upptäckter och förbättringar i arbetsmiljön har lett till förändringen.
- Korruption har av Världsbanken identifierats som ett av de största hoten mot tillväxten.

HUR KAN EN KONSTNÄR SKILDRA ARBETE OCH INDUSTRI?

Arbete och industri kan visas i konst på många sätt - och på vilket sätt beror bland annat på de tidsepoker som skildras.

Många konstverk visar livet och det hårda arbetet inom jordbruket i den agrara ekonomin.

Vissa målningar visar kvinnor som arbetar hemma med hushållsarbete och traditionella sysslor.

Gruvdrift är också ett vanligt tema i målningar i områden med naturresurser.

Färgerna som används varierar beroende på miljö man vill visa. Konstverk som skildrar industriella metoder målas ofta i mörka färger som i sin tur speglar gamla smutsiga industrimiljöer. Fotografisk stil kan vara nödvändig för att visa komplicerade maskiner som används, även om mer abstrakta stilar kan fånga energin och "kraften" i fabriksprocesser.

För att vi ska uppfatta känslan, eventuella ljud och dofter i miljön på arbetsplatsen kan olika bilder av metaller, vätskor och glas påverka.

VÅRA VALDA KONSTVERK

- Titel: LILLA BRYGGERIET /THE SMALL BREWERY
- Konstnär: ANDERS ZORN 1860-1920 Sverige
- Teknik: Olja på duk
- Mått: 47.5 x 78 cm
- Färdig: 1890
- Plats: NATIONALMUSEUM, STOCKHOLM, SVERIGE
- Webblänk: <https://digitaltmuseum.se/021046502991/lilla-bryggeriet>
- Hur och när köptes konstverket? Inköp 1992

- Hur speglar den "Arbete och industri"?

LILLA BRYGGERIET fångar energin och atmosfären i ett bryggeri i slutet av 1800-talet där kvinnlig arbetskraft tvättar flaskor för ölproduktion. Bilden fokuserar på de arbetande kvinnorna som häller i öl på flaskor. I bakgrunden övervakar förmannen arbetet.

Bilden förmedlar stressen i de mörka, trånga lokalerna, men visar också hur arbetarna utgör en grupp och synes småprata med varandra under arbetet.

Arbetet inom fabriken var ofta tungt och inte särskilt hälsosamt. Men konstnären, Anders Zorn, var framför allt intresserad av att fånga ljuset, fuktigheten i luften och det koncentrerade arbetet. Zorn är mer känd för sitt motiv av vatten, med hjälp av olika tekniker som kan fånga det snabba flödet och blänkande vattenspeglar. Dessa tekniker kan ses i många av hans verk med motiv av badande kvinnor. Denna målning av en bullrig arbetsplats är inte typisk för honom.

MER OM KONST

Finns det andra konstverk av samma konstnär (eller av andra) som hjälper oss förstå temat bättre?

Anders Zorn målade också "Dalkulla stickar", som fångar arbetslivet för en svensk kvinna för några hundra år sen, där hon sitter i ett knuttimrat trähus. I förindustriell tid, utan maskiner som stöd, tillbringade kvinnor varje minut med att arbeta – uppgifter som varierade mellan att ta hand om familjen, eventuella djur och ändlösa hushållssysslor som matlagning, sömnad och vård.

Medan Zorn presenterade en kvinnlig arbetsstyrka som gjorde öl i "Lilla Bryggeriet", målade den berömda franska konstnären Edouard Manet tavlan "La Serveuse de Bocks" 1879 och visade fler kvinnor som arbetade, men den här gången i slutet av produktionen då de är ansvariga för att servera drycken. Servitrisen arbetar för att leverera den till kunden i förgrunden, medan en dansare (ännu en kvinnlig arbetare) tillhandahåller underhållningen i bakgrunden.

Här är penselarbetet snabbt för att ge ett intryck av motivets energi, snarare än att visa varje detalj.

Produktionsmaskiner fyller fabriken i Laura Knights "Ruby Loftus Screwing a Breechring" från 1943. Den målades under andra världskriget och visar arbetaren Ruby vid en industriell svarv som arbetar för att montera en luftvärnskanon. Medan de arbetande kvinnorna producerar öl i Zorns "Lilla bryggeriet", är slutprodukterna krigsvapen i Laura Knights målning. Med många manliga arbetare ute i krig var den kvinnliga arbetskraften nödvändig för all industri hemma i England under denna period – vilket detta konstverk skildrar.

ANDRA TAVLOR SOM OCKSÅ SÄGER NÅGOT OM ARBETE OCH INDUSTRI

Från Grekland

- Titel: ÖDSLIG ANLÄGGNING /DESOLATE PLANT
- Konstnär: Charatsidis Savvas 1925 – 1994, grek
- Färdig: Okänt
- Plats: THE NATIONAL GALLERY, ATEN, Grekland

- Vad den vill uttrycka om "Arbete och industri"?

Medan "Lilla Bryggeriet" visar de arbetande kvinnornas aktivitet och energi i fabriken, presenterar "Ödslig anläggning" maskinerna och byggnaderna i en industriell miljö när arbetet har upphört. Stämningen är lugn och stillsam, men på något sätt gör konstnären ett vackert landskap med fabrikerna och skorstenarna som lätt kan se ointressanta ut.

Inga människor är närvarande, inte heller syns någon pågående produktion.

Från Storbritannien

- Titel: HAMNARBETARE/ MEN OF THE DOCKS
- Konstnär: George Bellows 1882 -- 1925, USA
- Färdig: 1912
- Plats: THE NATIONAL GALLERY, LONDON, Storbritannien

- Vad tavlan berättar om: "Arbete och industri"

Bilden visar en scen i New Yorks hamn, den är fylld av liv med både arbetare och djur. Rök och båtar ger bilden rörelse. Färgerna ger en känsla av kyla, som även kläderna förstärker. Hamnarbetarna väntar troligen på att få lossa lasten på de snart inkommande fartygen.

Från Italien

- Titel: KONSTRUKTÖREN /IL COSTRUTTORE
  - Konstnär: Mario Sironi 1885 – 1961, Italien
  - Klar: 1936
  - Plats: NATIONAL GALLERY OF MODERN ART, ROM, ITALIEN
-
- Vad den uttrycker om "Arbete och industri"

Arbetaren verkar finnas i ett industriellt landskap, men han befinner sig ensam, vilket gör bilden till en lugn miljö. På ett mycket energiskt sätt konstruerar han väggen. Mannen är stiliserat avbildad, utan personliga uttryck. Hans muskler är förstärkta, vilket kan ha sitt ursprung i att konstnären också är skulptör, arkitekt och scenograf.

ELEVUPPGIFTER

Lärare kan välja från varje kategori nedan eller tänka ut egna aktiviteter, som att utarbeta datoriserade bilder, musik/sånger/ rappar inspirerade av konst på andra gallerier som illustrerar detta tema.

Några av uppgifterna finns med detaljerat beskrivna under fliken "Verktygslådan" på projektets hemsida. Där kan du också hitta fler uppgifter.

BILDUPPGIFTER

Ur LGR 22:

Kursplan Bild:

Syfte

"Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur i form av film, fotografi, design, konst, arkitektur och miljöer".

" Undervisningen i ämnet bild ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,*
- förmåga att skapa bilder med olika tekniker, verktyg och material,*
- förmåga att utveckla idéer samt välja och motivera tillvägagångssätt utifrån syftet med bildarbetet, och*
- förmåga att analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner."*

1. Akrylfärger är mycket mångsidiga att måla med. De torkar snabbt och du kan bygga upp 3-dimensionella lager för att ge mer djup och karaktär till bilder. Med hjälp av denna teknik kan du föreställa dig ett aktivt fabrikslandskap och bygga upp lager av färg för att göra en realistisk representation av de massiva byggnaderna, de bullriga maskinerna och den böljande röken du vill visa. Välj de färger och saker som bäst fångar industrimiljön.

2. Gör ett collage - eller kombinationen av foton, tidningsurklipp och små föremål på en yta - ett annat sätt att konstruera en 3-dimensionell bild av en livlig fabrik.

3. Använd modern teknik - en Ipad eller en mobil - ta en bild av en arbetsplats eller av någon du känner på sin arbetsplats. Tänk på alla aspekter du kan

använda för att säkerställa att du fångar bästa möjliga bild av "arbete" i konst -
belysningen, vinkeln, kompositionen etc.

4. Marknadsföring av de varor som produceras av industrin är ett viktigt steg i
produktionscykeln. Designa din egen etikett för din favoritdryck. Gör den
intressant och lockande och tänk på hur det kan vara effektivt att ge den mesta
möjliga försäljningen.

SPRÅKUPPGIFTER

Ur LGR22:

Kursplan Språk:

Syfte

"Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära."

" Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,

- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,*
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,*
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa"*

1. Bli journalist. Skapa en nyhetsartikel om en situation i en fabrik. Skriv stödord för att förklara vad som hände, till vem, hur, när och varför. Presentera sedan din berättelse för klassen på omkring 2 minuter.

2. Ta fram bilden du gjorde av en arbetare eller arbetsplats för att inspirera dig att skriva en berättelse, eller en beskrivning av den personen eller platsen.

3. Skapa ett recept på en ny maträtt som kan produceras i en lokal fabrik och säljas över hela världen. Arbeta i par, välj vilken typ av maträtt (söt eller salt), ingredienserna, receptet och teknikerna som behövs för att kombinera dem alla till något gott. Skriv ner allt och kombinera alla recept i en klassens "Kokbok".

4. Välj en skönlitterär bok där du hittar ett stycke kring arbete, idag eller förr i tiden. Ta hjälp av ditt skolbibliotek. Läs och berätta för en kamrat om arbetet.

DRAMAAKTIVITETER

Ur LGR 22

Kursplan Språk:

Syfte

"I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden."

"Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer."

1. Gör ett kort rollspel med minst 8 repliker där du och en kamrat jobbar på en fabrik. Tänk på vilka roller ni har. Vem bestämmer vad? Vad arbetar man med på arbetsplatsen?
2. Bilda en grupp på 5-6 personer och välj en maskin som vi använder i vardagen (en dammsugare, en vattenkokare, en laptop eller en tvättmaskin tex) Tänk på hur vi använder maskinen och på de olika beståndsdelarna i den och försök återskapa den genom att använda era kroppar, kropps rörelser och ljud. Visa upp rollspelet i klassen. Det som är spännande är att försöka förstå hur slutprodukten kan tillverkas (symboliskt) inför allas ögon.
3. Vad skulle hända om maskinen började fungera på olika sätt (rytmer)? Jättesnabbt eller väldigt långsamt? En av er anger rytmen som en dirigent och då ändrar sig maskinen. Vad skulle hända om maskinen jobbade så hårt att den gick sönder? Improvisera!

ANVÄNDBARA LÄNKAR

Industrialization, Labour and life/ National Geographic Society Teaching plan, 2020
<https://www.nationalgeographic.org/article/industrialization-labor-and-life/6th-grade/>

Britannica Online Encyclopaedia – The Industrial Revolution (Industriella Revolutionen)
<https://www.britannica.com/topic/history-of-Europe/The-Industrial-Revolution>

Artist, Anders Zorn: A YouTube collection of 120 paintings Anders Zorns måleri
<https://www.youtube.com/watch?v=OgV0WY1lihU>

Anders Zorn muséet
<https://zorn.se/en/>

How To Paint with Acrylics (WikiHow) Hur man kan måla med akrylfärger.
<https://www.wikihow.com/Paint-With-Acrylics#>